

Recenzja

H. STREIMANN. 2002. **The mosses of Norfolk Island**. Flora of Australia Supplementary Series Number 16. 178 str., 70 ryc., 32 wielobarwne fotografie. Miękka opr., format 17,5 × 25,0 cm. Australian Biological Resources Study, Canberra. Cena: nie podano. ISBN 0 642 56821 9 (niniejszy tom); 1323–2169 (cała seria).

Norfolk jest niewielką grupą wysp oceanicznych położonych na południowo-zachodnim Pacyfiku w połowie drogi między Nową Kaledonią a Nową Zelandią, około 1760 km na północny-wschód od Sydney. Ten niewielki archipelag, obok głównej wyspy Norfolk (35 km²), tworzą dwie mniejsze wyspy: Philip (190 ha) i Nepean (4 ha) oraz kilkadziesiąt małych wysepek i skał, często prawie zupełnie pozbawionych roślinności. Obszar ten ma typowy subtropikalny oceaniczny klimat, z rocznymi opadami około 1300 mm. Naturalna roślinność wysp została wyniszczona w wyniku działalności rolniczej człowieka i inwazji obcych krzewów, w tym m.in. śródziemnomorskiej oliwki.

Pierwsze kolekcje mszaków z wyspy Norfolk pochodzą z początków XIX w. i były dziełem Austriaka F. L. Lucasa, a opublikowane zostały przez F. L. Endlichera w 1833 r. W ciągu ponad 150-letniej eksploracji podano z tej grupy wysp 46 gatunków mchów, ale dane te są rozproszone w literaturze i trudne do zebrania. Autor omawianej Flory prowadził osobiście badania terenowe na wyspie Norfolk w 1984 i 1994 r. i stwierdził tu po raz pierwszy dalszych 26 gatunków, a zebrane w ich trakcie materiały stanowią podstawę omawianej tu Flory.

We wstępie autor prezentuje krótki rys badań briologicznych na wyspie Norfolk, przegląd głównych typów siedlisk oraz analizę flory, ze szczególnym uwzględnieniem jej pokrewieństw fitogeograficznych. Zamyka ją klucz do oznaczania rodzajów. Główną część książki wypełniają opisy rodzajów i gatunków, ułożonych w porządku alfabetycznym. Opisy są bardzo szczegółowe a wszystkie gatunki zostały zilustrowane bardzo dobrymi rycinami kreskowymi. Ich lokalne rozmieszczenie przedstawione jest na mapach punktowych. Ponadto dla każdego gatunku wypunktowano cechy diagnostyczne, podano krytyczne notki taksonomiczne, omówiono ekologię i ogólne rozmieszczenie geograficzne, objaśniono etymologię nazw i zacytowano badane okazy. Książkę zamyka wykaz taksonów wykluczonych z flory wyspy oraz słowniczek terminów morfologicznych.

Flora wyspy Norfolk liczy 69 gatunków mchów należących do 37 rodzajów i 23 rodzin, przy czym dwa gatunki należące do rodzaju *Philonotis* i 1 gatunek z rodzaju *Sematophyllum* nie zostały definitywnie określone. To niezwykle ubóstwo można tłumaczyć niską wysokością bezwzględna (316 m n.p.m.) wysp oraz zupełnym brakiem wychodni skalnych. Większość rodzajów reprezentowana jest przez 1–2 gatunki, co jest cechą charakterystyczną wysp oceanicznych, a tylko najbogatszy w gatunki rodzaj *Fissidens* ma tu 13 gatunków. Zaskakującą cechą muskoflory badanego obszaru jest całkowity brak przedstawicieli pantropikalnej rodziny *Calymperaceae*. Wykazuje ona zarazem najsilniejsze powiązania z Australią i Nową Zelandią, z którymi ma, odpowiednio, aż 63 i 46 gatunków wspólnych. Dwa gatunki, *Calomnion lillianae* i *Splachnobryum crassinervium* są endemiczne dla tego obszaru.

Omawiana książka jest niezwykle ważnym przyczynkiem do literatury briologicznej, gdyż jest to pierwsza nowoczesna Flora mchów dla zachodniego Pacyfiku oraz dla terytoriów należących do Australii. Jest to opracowanie wręcz modelowe, zawierające wszystkie niezbędne elementy jakie powinna posiadać każda nowoczesna Flora. Wielka szkoda, że tych pochlebnych opinii nie może już przeczytać sam autor, który zmarł przed ukazaniem się drukiem tej książki. Jego śmierć jest ogromnym ciosem dla briologii, która utraciła najbardziej efektywnego badacza mchów na Antypodach. Na szczęście pamięć o nim przetrwa dzięki temu i kilku podobnym opracowaniom oraz tysiącom okazów mchów zdeponowanych w zielnikach całego świata. – RYSZARD OCHYRA, *ul. Gotaśka 15/25, 30-619 Kraków, Polska*.